

КНИГА-СПОВІДЬ! ПРОЩАЛЬНИЙ УКЛІН ЖИТТЮ!
ВСУПЕРЕЧ УСІМ СМЕРТЯМ!

Хендрік Грун став героєм у Нідерландах і нестримно підкорює весь світ: його щоденник перекладено 20 мовами, готується екранізація, а кількість шанувальників стрімко зростає.

Він — новий герой. Він — старигань, який почав по-справжньому жити тільки у вісімдесят три, але збагнув сенс життя і зробив із ним усе, що тільки можна було зробити! Його історія надихає, його пригоди вражають, його філософія наснажує.

НИКОЛИ НЕ ПІЗНО ЗРОБИТИ ЩОСЬ ЗІ СВОЇМ ЖИТТЯМ!

Коли тобі вісімдесят три, а за плечима ні кола, ні двора і ти доживаєш віку в державному притулку, то здається, що твоєму життю (чи точніше — існуванню) настав край. Але Хендрік Грун, наш оповідач, вважає інакше. Одного дня він вирішив явити світові і себе, і свій напрочуд щасливий «притулковий» побут, задля цієї мети розпочавши вести щоденник.

І цей неупереджений опис старечого життя таким, яким воно є — з усіма його вставними щелепами та підгузками, маразмами та болями, — цей сміх крізь сльози переконує нас, що ніколи нічого не втрачено, що все тільки починається. Зрештою, як на схилку літ почалося все і для Хендріка.

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-3958-6

9 786171 239586

ТАЄМНИЙ ЩОДЕННИК ХЕНДРІКА ГРУНА ВІКОМ 83 ¼ РОКИ

ЗРОБИ ЩОСЬ ІЗ ЖИТТЯМ!

ТАЄМНИЙ ЩОДЕННИК ХЕНДРІКА ГРУНА ВІКОМ 83 ¼ РОКИ

МІЖНАРОДНИЙ БЕСТСЕЛЕР

ЗРОБИ ЩОСЬ ІЗ ЖИТТЯМ!

ТАЄМНИЙ ЩОДЕННИК
ХЕНДРІКА ГРУНА
ВІКОМ 83 $\frac{1}{4}$ РОКИ

УДК 821.112.5
Г90

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Published by special arrangement with Meulenhoff Boekerij B.V.
in conjunction with their duly appointed agent 2 Seas
Literary Agency and Anastasia Lester Literary Agency

Перекладено за виданням:
Groen H. The Secret Diary of Hendrik Groen,
83 1/4 Years Old / Hendrik Groen. — London :
MICHAEL JOSEPH, 2016. — 384 p.

Переклад з англійської *Ганни Литвиненко*

Дизайнер обкладинки *Олександр Слободянюк*

ISBN 978-617-12-3958-6
ISBN 978-0-718-18300-4 (англ.)

© Hendrik Groen en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam
© Nemiroltd, видання українською мовою, 2017
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

ВІВТОРОК, 1 СІЧНЯ, 2013

Минув ще один рік, а старі пеньки мені й досі не подобаються. Човгання за ходунками, непомірна нетерплячість, безкінечні нарікання, чайочок з печивком і скигління.

Скільки мені? Мені вісімдесят три.

СЕРЕДА, 2 СІЧНЯ

Мить тому здійнялися цілі хмари цукрової пудри. Пані Сміт хотіла витерти ганчіркою стіл, а тому поставила тарілку з яблучними тарталетками на стілець.

У цей час зайшла пані Фортхейзен і ненавмисне застелила своїм неосяжним задом вищезгадану тарілку.

Лише коли пані Сміт почала шукати делікатес, аби повернути його на місце, комусь спало на думку перевірити, так би мовити, під пані Фортхейзен, тож коли та підвелася, на її квітчастій задничині майоріли три прилиплі тарталетки.

— Яблука бездоганно гармоніюють з візерунком на твоїй сукні, — зауважив Еферт.

Я ледве не вмер зо сміху.

Такий блискучий початок нового року мав би спричинити суцільні веселощі, та натомість призвів до 45-хвилинної гризні про те, чия то провина. Зусібч на мене злісно позиркували, очевидно, тому, що я вважав це кумедним. І що ж я зробив? Промимрив, що мені прикро.

Замість того щоб іще дужче розреготатися, я спіймав себе на тому, що вимолював прощення.

Я, Хендрікус Герардус Грун, завжди ввічливий, чарівний, люб'язний, чемний і послужливий старий

пеньок. Не тому, що я й справді такий, а тому, що не можу вчиняти по-іншому. Я дуже рідко говорю те, що мені хочеться сказати. Я схильний обирати шлях найменшого спротиву. Моя характерна риса — прагнення всім догодити. Батьки були далекоглядними, називаючи мене Хендріком — ввічливішого не знайти.

«Я поступово скочуюся в депресію», — подумалося мені. Саме тоді я й вирішив показати світові, хто такий справжній Хендрік Грун. Тож на все горло заявляю, що в цьому щоденнику планую описувати довколишній світ без цензури: рік із життя у притулку для людей похилого віку в Північному Амстердамі.

Щоправда, за той час я можу простягнути ноги, бо ж усяке трапляється в житті. На такий випадок попрошу свого друга Еферта Дейкера зачитати на моєму похороні кілька сторінок з цього щоденника. Лежатиму, ретельно вимитий і в добре випрасуваному костюмі у невеличкій капличці крематорію «Обрій», чекаючи, поки Еферт своїм хриплим голосом не порушить ніякову тишу і не зачитає збентеженим плакальникам кілька вибраних абзаців.

Непокоїть мене лише одне: а раптом Еферт помре раніше?

Це було би несправедливо з огляду на те, що я мав більше хвороб і підозрілих пухлин і гуль. Чи можу я розраховувати на свого найкращого друга? Треба обговорити це з ним.

ЧЕТВЕР, 3 СІЧНЯ

Еферт погодився, проте не давав жодних гарантій, що проживе довше за мене. А ще він мав деякі сумніви. По-перше, після обнародування мого щоденника йому

самому, напевно, доведеться шукати інше помешкання. По-друге, після того як Ферметерен ненавмисно вдарив Еферта більярдним кием, йому нагально потрібно якось вирішити проблему із новими зубними протезами. А трапилося ось що: через катаракту на правому оці Ферметерену, щоби прицілитися, потрібна була чиясь допомога. Еферт, такий собі вічний хлопчик Помагай, стояв якраз позаду нього: ніс на одному рівні з кием. «Крапельку вліво й трохи глибше...» — почав було він, але не встиг договорити, оскільки Верметерен зацідив кінцем кия прямисінько Еферту в щелепи. *В яблучко!*

Тепер Еферт скидався на хлопчика Помагая, котрий уже сам потребував допомоги зубної феї. Він шепелявив, а тому його важко було зрозуміти. Отже, щоби зачитати щось із мого щоденника на моєму ж похороні, йому доведеться насамперед здати в ремонт ті зуби. Та це навряд чи відбудеться скоро, адже майстер зубних протезів, схоже, вибув із гри. 200 тисяч на рік, помічниця (та ще й гарнюня!), три поїздки на Гаваї щороку — й усе одно в нього розладналися нерви. Як таке могло статися? Може, до ручки його довели роки роботи із древніми зубними протезами, так інкрустованими рештками харчів, що по них повзали личинки. Ну, це я так приколовся!

Новорічні пундики, які подали у Відпочинковій кімнаті, що внизу, могли потрапити сюди лише із благодійної крамниці. Учора вранці я із ввічливості взяв один і хвилин із 20 вбив лише на те, щоби проковтнути шматочок. Щоби якось вийти зі скрути, я вдавав, що в мене розв'язалися шнурівки, аби мати пристойну нагоду пірнути під стіл і заштовхати останній шматок у шкарпетку.

Воно й не дивно, що до тих пундиків майже ніхто не торкнувся, хоча зазвичай усе, що задарма, тут зникає так швидко, що не встигнеш навіть оком змигнути.

Каву заведено подавати о 10:30 у Відпочинковій кімнаті. Якщо ж зазначена кава не з'являється до 10:32, то перші пожилці починають багатозначно поглядати на годинники. Так наче на них зачекалися спішні роботи. Те саме стосується і чаю, який мають приносити о 15:15.

Один із найзахопливіших моментів дня — яке печиво ми будемо смакувати сьогодні за чаєм чи кавою? І вчора, і позавчора ми смакували зачерствілі пундики. Бо, звісно ж, викидати харч «нам» ніяк не випадає. Краще вже з'їсти — і врізати дуба.

П'ЯТНИЦЯ, 4 СІЧНЯ

Учора ходив до квітникаря, аби купити кілька горщиків із квітами. Тож за тиждень, коли розцвітуть гіацинти, я зможу сказати собі, що дожив до ще однієї весни.

У більшості кімнат у цьому будинку для перестарків різдвяні прикраси зберігаються аж до квітня. Разом зі старими сансевієріями¹ та примулами², жити яким лишилися лічені дні. «Шкода їх викидати».

Якщо природа деінде і втішає людину у її житті, то хоч на хвильку завітати в кімнату до старого голландського пенсіонера вона геть-чисто забула. Як правило, стан кімнатних рослин надзвичайно точно відображає стан розуму людини, котра за ними доглядає: обоє лише чекають сумного кінця. Чи то аби скоротати час, чи то через легку забудькуватість, але старі

¹ Сансев'єра або сансевієрія — багаторічна, вічнозелена, декоративна рослина з прямостоячими, твердими, видовженими (до 1 м) листками. У народі більше відома як «тещин язик», «вовчий хвіст» або «щучий хвіст». (*Тут і далі прим. пер.*)

² Примула — невелика рослина з яскравими строкатими квітами.

пліткарки поливають свої квіти щонайменше тричі на день. Як і слід було сподіватися, вижити не вдається навіть сансевірії.

Пані Фісер запросила мене завтрашньої днини на чашечку чаю. Мені варто було відмовитися хоча б тому, що від неї смердить, одначе я відповів, що залюбки зайду до неї на хвилю. Ось і настав цей фатальний день. Так тобі і треба, телепню: бачили очі, що купували! Якщо мені не спала на гадку пристойна відмовка, то муситиму стерпіти бездумну балаканину разом із пересохлим бісквітом. Як їй вдалося перетворити пухке тістечко на сухий шмат картону — дивом дивуюся. Щоби запити бодай один шматочок, будь-кому знадобилося би щонайменше зо три чашки чаю. Завтра наберуся відваги і відмовлюся від другого запрошення. Почну нове життя.

Нове життя в сумлінно начищених черевиках. Півранку на них витратив. Із самими черевиками я вправся досить швидко. Значно довше намагався відшкребти з рукавів сорочки крем для чищення взуття. Однак тепер вони гарні та лискучі. Це я про черевики. Рукави я, зрештою, просто закасов. Не зміг їх відтерти.

Хтось, уздрівши їх, неодмінно здіме брови. «Як вам завжди вдається так зашмарувати рукави, пане Груне?»

Життя тут складається або з *ніколи*, або із *завжди*. Одного дня їжу «*ніколи* не подають вчасно і *завжди* надто гарячу», а наступного — «*завжди* рано і *ніколи* гарячу як слід».

Час від часу мене тягне нагадати людям про їхні ж попередні, доволі суперечливі твердження, та від логіки тут користі замало. «О, пане Груне, вам є чимало чого сказати й про себе, хіба ж ні!»

СУБОТА, 5 СІЧНЯ

Учора за вечерею знову здійснювався лемент: у меню — індонезійський смажений рис. Більшість тутешніх старожиливі лишаються вірними тушкованій капусті з картоплею — жодних чудернацьких заморських страв. Ще в середині шістдесятих, коли в Нідерландах вперше з'явилися спагеті, ті ж старожили говорили: «Ні, дякую». Спагеті всього лише не вписувалися в їхнє тижневе меню: понеділок — ендивій¹, вівторок — цвітна капуста та вівсянка, середа — фарш, четвер — боби, п'ятниця — риба, субота — суп і хліб, неділя — печеня. Якби вони й справді, забувши про обережність, взялися у вівторок за гамбургери, то всі вечері впродовж решти тижня пішли би коту під хвіст.

Заморські личинки не для нас. Зазвичай нам заздалегідь показують меню на тиждень, аби ми могли обрати один із трьох варіантів, однак іноді стається непорозуміння. Учора з якоїсь невідомої причини не було нічого, крім індонезійського смаженого рису. Щось там наплутали з доставкою. Ну звісно ж, кухар тут ні до чого.

Отже, обирати довелося між смаженим рисом і смаженим рисом. Людей із суворою дієтою пригостили хлібом.

Здійнялася хвиля обурення. Пані Хогстратен ван Дам (це та, котра наполягає, щоби до неї зверталися на повне ім'я) вибрала лишень шматочки смаженого яйця; ван Гельдер рису не їв, одначе натомість вижлуктив цілу банку маринованих огірків, а старий товстун Беккер наполягав, щоби до рису йому принесли якоїсь підливи.

¹ Ендивій, або салатний цикорій — овочева культура, яка за зовнішніми ознаками дуже схожа з листовим салатом, от тільки його листя має більш вузьку й довгасту форму. Широко застосовується в кулінарії.

Іноді, стомившись від власної кулінарної відваги, мій товариш Еферт приєднується до нас за вечерею. Він же і запропонував наївним сусідам за столом банку соусу чилі.

— Бажаєте трохи кетчупу до рису?

Він був сама безневинність, коли пані де Прайкер виплюнула в соус свій зубний протез. Її вивели з кімнати, а вона все кашляла і бризкала слиною. Еферт же тим часом підняв її зуби й почав передавати по колу, немовби черевичок Попелюшки, з тим, що, можливо, знайдуться охочі їх приміряти. Коли завідувач зробив йому зауваження, Еферт аж скипів від обурення. Навіть погрожував піти до інспектора з перевірки продуктів харчування і поскаржитися на те, що у соусі «знайшовся» комплект зубних протезів.

Перед вечерею я чаював з пані Фісер. Її розмова була ще прохолоднішою, ніж чай. Я розповів їй, що лікар заборонив мені будь-які тістечка. «Але чому?» — запитала вона. Сказав, що через цукор у крові, що він на високому рівні, десь між 20 та 25. Бовкнув, не подумавши, але вона вирішила, що це дуже розважливо з мого боку. Коли я вже йшов, вона втиснула мені три шматочки тістечка на той випадок, якщо рівень цукру в крові знову знизиться. Їх згодом знайшли в акваріумі, що на третьому поверсі.

НЕДІЛЯ, 6 СІЧНЯ

Моє «протікання» погіршилося. У білу спідню білизну просто ідеально вписуються яскраві жовті плями! Хоча жовте спідне вписалось би ще ідеальніше. Я відігнав думку про те, які розмаїті маніпуляції проводять пралі з моїм закаляним одягом. Натомість вирішив, що

перед тим як здавати одяг у пральню, власноруч відперу найгірші плями. Називайте це *попереднім* пранням. Якби я нічого не здавав у пральню, це викликало б підозри. «Ви ж змінюєте спіднє, *правда*, пане Груне?» — запитала б огрядна пані-домоуправителька. На що я напевно відповів би: «Ні, товстухо-домоуправителько, воно так міцно затверділо на старих сідницях, що, гадаю, носитиму його до кінця своїх днів».

Це був важкий день: кожен суглобик тіла скрипів-рипів. І все йшло до того, що буде ще веселіше. У кращому разі, може. І трапиться якийсь винятковий день, коли біль не надто турбуватиме вас там чи сям, але про справжнє поліпшення вже не йтиметься. Волосся не почне ні з того ні з сього відростати знову. (А якщо і почне, то вже точно не на голові, а буйно завесніє десь із носа і вух). Артерії не очистяться самі собою. Гупі та пухлини не зникнуть, а те, що протікає, не припинить протікати. Квиток до могили в один кінець — ось що це. Ви ніколи не помолодшаєте ні на деньочок, ні на годинку, ні навіть на хвилинку.

Погляньте-но, я скиглю і постогную, наче старе одоробло. Якщо це мій шлях до згаданої могили, то з таким самим успіхом я можу всістися вниз у Відпочинковій кімнаті. Скигління — це основний спосіб гайнування часу в цій місцині. Не думаю, що хоча би півгодини минеться без того, аби хтось не заговорив, де в нього болить.

Мабуть, це в мене просто пригнічений настрій. Слід було би насолоджуватися своїми останніми роками, та це до дідькової матері нелегко.

Пора трохи прогулятися, заради Бога, неділя ж! Потім краплину Моцарта й велику склянку бренді.

Можливо, я ще зайду й до Еферта, бо його часті фортели можуть бути дуже лікувальними.

ПОНЕДІЛОК, 7 СІЧНЯ

Виявилося, що вчора розпочалося розслідування причин наглої загибелі рибок, що в акваріумі на третьому поверсі. У воді було виявлено доволі крихт тістечка.

Гадаю, кинути бісквіт пані Фісер в акваріум було не найкращою моєю думкою. Якщо вона пронюхає, що рибки загинули від надмірної кількості бісквіту, докази вкажуть простісінько на мене. Краще б мені почати готувати собі захист. Еферт — експерт у мистецтві невеликої брехні задля добра.

Тут заборонено тримати домашніх тварин, за винятком рибок чи птахів, «доки вони не перевищують 10 чи 20 сантиметрів відповідно» — так зазначено у правилах будинку. Просто на той випадок, якщо би комусь заманулося тримати акул чи білохвостих орлів.

Така сувора заборона викликала чималі страждання в бідолашних старих пліткарів, яких безжалісно відірвали від їхніх песиків чи котиків, щойно вони перебрались у «Будинок Надвечірнього Сонця». І бай-дуже, спокійними чи врівноваженими, старими чи скаліченими були тварини — правила є правила: у притулок. «Ні, пані, те, що Раскаль — єдине створіння в цілому світі, яке ви любите, нічого не змінює. Ми просто не можемо зробити виняток». «Так, ми розуміємо, що все, що робить ваш кіт, — це спить на підвіконні, але якщо ми дозволимо одного kota, тоді комусь іншому схочеться принести трьох данських догів, які спатимуть на підвіконні, хіба ні? А там недалеко і до фіолетового крокодила».

Пані Брінкман побила рекорд — їй поталанило тижнями переховувати стару таксу під зливальницею перед тим, як її знайшли. Певно, хтось настукав. Це ж треба було всім нам пережити війну і надалі зоставатися такими безсердечними, щоби виказати шолудивого песика! І замість того щоб підступного виказувача вимазати дьогтем і викачати у пір'ї, директорка відправила у притулок бідолашного малого паскудника! Там він протягнув два дні, жалібно скімлячи, а на третій із розбитим серцем відійшов на вічний спочинок. А що ж поробляє Товариство захисту тварин, особливо тоді, коли воно було нам украй потрібне?

Директорка повважала за краще, щоби пані Брінкман про останні події нічого не дізналася. Тож коли та, зрештою, таки спромоглася сісти на потрібний трамвай, який зупинявся біля притулку, виявилось, що її песик вже був на глибині шести футів під землею. Пані Брінкман запитала, чи можна ексгумувати собачку, щоби, коли проб'є її час, поховати її поруч з нею. Їй сказали, що «це проти правил».

Завтра я мушу йти до лікаря.

ВІВТОРОК, 8 СІЧНЯ

На дошці біля ліфта оголошення:

На третьому поверсі в акваріумі було знайдено певну кількість тістечкових крихт. Акваріумні рибки загинули внаслідок заковтування згаданого тістечка. Усіх, хто може пролити світло на цей випадок, люб'язно просимо якомога швидше повідомити завідувачці поверхом пані де Рос. За бажанням збережемо анонімність.

Я пішов на зустріч із пані де Рос об одинадцятій. Що за чудернацька іронія: називати таку пані на честь троянди! Та навіть ім'я «пані Жалка Кропива» було би для неї занадто почесним!

Мало би сенс, якби по-справжньому огидні люди були винятково люб'язними, так би мовити, задля компенсації, але в нашому випадку все навпаки — суцільна стіна в'їдливості.

Але продовжу.

Я сказав їй, що зможу надати певні пояснення про випадок з тістечком. Вона відразу ж нашорошила вуха. Я пояснив, що був змушений відмовитися від домашнього коржика пані Фісер, тому й залишив тарілку з ним на столі в кімнаті для зберігання продуктів на третьому поверсі, маючи беззаперечну впевненість, що хтось із пожитців оцінить гостинця від невідомого дарувальника. На превеликий жаль, я зрозумів, що, зрештою, тістечко якимось чином опинилося в акваріумі, а моя блакитна тарілка зникла.

Де Рос вислухала мене з неприхованою недовірою. Чому я сам не з'їв тістечко? Чому третій поверх? Чи може хтось підтвердити мою розповідь?

Я попросив її зберегти конфіденційність. Вона сказала, що поміркує, чи вдасться це зробити.

Найбільше її зацікавило, як пані Фісер могла самотужки спекти тістечко. Готувати чи випікати в кімнатах суворо заборонено. Я квапливо додав, що не впевнений, чи було воно домашнім, але марно — тістечковий секрет розкрито. Утратити дружбу з пані Фісер не така вже й трагедія, але недовіра та підозри у нашому відділенні — вже й без того звичне явище — не вщухатимуть упродовж тижнів, а пліткам кінця-краю не буде.

Сьогодні я пішов на прийом до лікаря. Він захворів. Якщо не видужає до понеділка, йому знайдуть тимчасову заміну. Якщо ж трапиться щось невідкладне, нас огляне сімейний лікар приватної лікарні конкурентів. Дехто з тутешніх радше помре, аніж дозволить «шарлатану із «Надвечірнього Дому» оглянути своє миршаве тільце. Інші викличуть повітряну «швидку», щойно зіпсують повітря. Що ж до мене, то мені начхати, який лікар повідомить мені, що більше нічим не зможе зарадити.

СЕРЕДА, 9 СІЧНЯ

Мушу сказати, що вчора я трохи вибув із гри через справу з мертвими рибками. Від тих літрів чаю, що я випив у пані Фісер, та пережитого хвилювання, у мене трапилася гостра діарея. Півранку я провів у вбиральні, маючи сяке-таке читиво, що його я впозичив у Відпочинковій кімнаті. Попри певну хитромудрість назви — Відпочинкова кімната, вона не відображає суті того, що там відбувається насправді. «Апартаменти БББ» — було би точніше. Оці три «Б» означають «базікання», «бурчання», «балаканина». Цілоденна робота для декого.

Еферт крізь двері вбиральні коротко повідомив мені останні новини: нині всі підозрювали всіх, вбачаючи потенційного вбивцю рибок у кожному співмешканцю. Моя відсутність спричинила підозри. Я попросив Еферта тихо пустити чутку про свою діарею, що мало слугувати мені абсолютним алібі. Я не дуже то й підводився, за винятком того, що лишив відчиненими двері вбиральні, втім, як і двері у коридор, аби провітрити приміщення. Зазвичай я можу миритися з власним запахом, але цього разу мене, висловлюючись

і буквально, і фігурально, нудило від самого себе. Світ ще не бачив такого страхопуда, як ото я! Їй-богу!

Раніше я вжив слово «провітрити», і оце зараз мені й справді захотілося вийти хоч на мить надвір, щоби хапнути ковток свіжого повітря. Провівши цілий день на сухому хлібові та «Імодіумі», гадаю, я міг би піти на такий ризик. Здалося би пошукати чистотіл, який, якщо вірити газеті та фенологічному календарю природи (ну от знову якась абракадабра!), є першою ознакою весни. Окрім чистотілу, треба було би ще й знайти мати-й-мачуху, лісову бугилу чи дикі фіалки, щоби остаточно переконатися, що весна й справді настала. Жаль тільки, що я мав туманні уявлення про те, який вигляд мають ці рослини.

Природа випереджає себе на шість тижнів. Зате для перелітних птахів, які вирішили залишитися цього року на зимівлю, кепські новини — наближаються холоди.

ЧЕТВЕР, 10 СІЧНЯ

У будинку для людей похилого віку гарний сад. Проте з якоїсь незбагненої причини його замкнули. Узимку туди ще нікого не впускали. Певно ж, задля нашого добра. Керівництву видніше, що найкраще для нас, його підданців.

Тож якщо в цю пору року захочеш подихати свіжим повітрям, доведеться прогулятися околицями. Огидні шістдесят квартир. Гнітючі залишки сміттєвих куп, що тільки з дурної голови могли би комусь здатися травою. Виникало враження, що прибиральники, замість того щоб прибрати сміття, по ночах розтягують його територією. Доводиться продиратися крізь море бляшанок, порожніх пакетиків з-під чипсів та старих газет. Ко-

лишні тутешні пожилці чи не поголовно обміняли свої квартири на сучасні будинки з терасою в Пюрмеренді¹ чи Альмере². Лишилися лише ті, хто не міг собі дозволити такі розкоші. До вивільнених будівель перебралися турецькі, марокканські та західноіндійські родини. Так виникло надзвичайне поєднання культур.

Нині я запланував собі подолати десь 500 метрів туди й назад, із зупинкою на лавці на півдорозі. Більшого я не осілю. Світ скорочується. Звідси я можу обрати одну із чотирьох можливих прогулянок завдовжки один кілометр.

Щойно навідувався Еферт. Він отримав величезне задоволення від метушні навколо вбивства рибок і мав план, як її розбурхати. Він хоче вчинити другий напад, але цього разу з рожевими тістечками з помадкою. Він вважає, що цей колір створить у воді драматичніший ефект. Учора він спеціально їздив автобусом до супермаркету, що за кілька кілометрів далі вулицею, аби роздобути згадані тістечка. Якби він придбав їх тут, у тутешньому міні-маркеті, цю покупку запам'ятали би. Зараз придбані ним тістечка захищені в його шафці. Я запитав його, наскільки вони там у безпеці. «Це вільна країна. Людина може ховати стільки тістечок у власному домі, скільки забажає, хіба ні?» — відказав він.

СУБОТА, 12 СІЧНЯ

Директорка будинку пані Стельваген — вочевидь, пізніше треба буде розповісти про неї більше — оголо-

¹ Пюрмеренд — місто у нідерландській провінції Північна Голландія, яка розташована на північ від Амстердама.

² Алмере — місто у провінції Флеволанд у центральній частині Нідерландів.

сила про заходи з економії електроенергії: термостати у кімнатах постійних мешканців не встановлюватимуть вище ніж 23 градуси. Якщо старі мерзнутимуть, то їм просто треба буде вдягти куртки. Так зазначалося в оголошенні. Тут є пані з Індонезії, яка полюбляє встановлювати термостат на 27 градусів. Для підвищення вологості по всій кімнаті вона розставила посудини з водою. Її тропічні рослини цвітуть і пахнуть. Наказу, який би обумовлював максимальний розмір домашніх рослин, ще немає, та підозрюю, що Стельваген вже працює над цим.

Пані Стельваген завжди приязна, готова вислухати та підбадьорити будь-кого, однак за тою приязною подобою приховується незлецька доза пихи та владолюбства. Їй сорок два роки, а на посаді вона вже два з половиною, проте постійно шукає можливості пробитися вгору кар'єрною драбиною, улестивши когось чи навпаки — штурхнувши, залежно від того, з ким має справу.

А ще я мав найціннішого інформатора — її секретарку пані Епельбом. Анья Епельбом була секретаркою останнього директора пана Лемера впродовж двадцяти трьох років, аж до останнього злиття, коли Лемер був вимушений достроково вийти на пенсію. Аньї до пенсії залишалося два роки, й відколи поза її спиною призначили нового керівника офісом, вона сповнилася рішучості не допустити нового підвищення Стельваген. Анья й досі мала доступ до всіх розпоряджень і конфіденційних документів. Кілька років тому вона замешкувала зі мною по сусідству і вберегла від притулку для безхатьків, домовившись про мій переїзд сюди. Детальніше про це якимось іншим разом.

У вівторок я часто попивав вранішню каву з Аньєю в її кабінеті. У цей час Стельваген та її керівник офісу

їхали на зустрічі з керівниками відділень та округів. Підвищення до керівника округу — наступний стрибок, на який сподівається Стельваген.

Для нас це була можливість попліткувати. «Вмієш берегти таємниці?» — часто запитувала Аня перед тим, як розповісти про останні махінації Стельваген. Ми зібрали на неї чималеньке досьє.

НЕДІЛЯ, 13 СІЧНЯ

Минулої ночі Еферт кинув шість рожевих тістечок із помадкою в акваріум на другому поверсі. Золоті рибки з дурного розуму об'їлися. Їхні трупики плавали серед тістечкових крихт. Розверзлося пекло.

Вибачившись під час вечірнього кавування, що йому потрібно на хвилинку до вбиральні, Еферт натомість видерся сходами, роззираючись навколо, щоби пересвідчитися, що його ніхто не запримітив, і кинув в акваріум тістечка, які досі ховав під піджаком. Відтак акуратно поклав пластикову обгортку у смітник — не надто мудрий спосіб приховувати докази, як на мене, але, на щастя, прибиральник вже його спорожнив.

Акваріум ховався в доволі темному закутку, тож ніхто нічого не помітив аж до наступного вечора. Операція була ризикованою, адже якби його спіймали, то змусили би викликати фургон для переїзду. Можливо, десь глибоко всередині йому було начхати на те, спіймають його чи ні, бо навіть якби його загнали в глухий кут, він крізь зціплені зуби і зашнівшись присягався би, що і я не я, і хата не моя. На його переконання, саме так і грають у цю гру. Його філософська доктрина гласить, що єдина причина жити —

це якомога приємніше вбивати час. Фокус у тому, аби не сприймати все надто серйозно. Я йому заздрю. І водночас — швидко вчуся.

Учора я був сам не свій, оскільки Еферт задалегідь розповів мені про кримінальщину, щоби я зміг підготувати собі переконливе алібі. Це було нелегко. Я мусив «зависати» у Відпочинковій кімнаті доти, доки остання пара пожилеців із мого поверху не підвелася, щоб човгати нагору. «Я піду з вами, за компанію», — сказав я. Подружжя Якобсів зміряло мене досить підозрливими поглядами.

Сигнал тривоги пролунав сьогодні якраз після дев'ятої ранку. Йдучи до церкви, пані Брандсма мимохідь позирнула на рибок, що плавали собі голічерева. Схоже, що спочатку її намагалися втихомирити, але Брандсма, поки шукала чергову сестру, встигла розп'якати про це всім, хто траплявся їй на шляху. Щойно у мої двері постукав сусід зі словами: «Ти не повіриш, що я ото щойно почув...»

Спускаючись на каву, я з нетерпінням чекав продовження цієї історії.

ПОНЕДІЛОК, 14 СІЧНЯ

Ще одне нещастя з домашніми улюбленцями: у пані Шройдер під час чищення клітки випадково засмоктало у порохотяг її канарку. Коли після кількох відчайдушних хвилин вона таки спромоглася опанувати тремтіння у руках і відкрити його — від її жвавої маленької пташечки мало що лишилося. Звісно ж, якби вона вимкнула пристрій відразу, то маленька Піт була би ще жива, а так відійшла у кращі світи. Шройдер безутішна у своєму горі і винуватить тільки себе.

Єдине, чим страдницю підтримав персонал, так це порадою якнайшвидше позбутися клітки.

Усі пожилці мали стійкі уявлення про роль тістечкових крихт у акваріумах. А от запитайте їх, що вони думають про війну в Сирії, то на вас витріщатья так, немовби ви щойно попросили пояснити теорію відносності. Видовище жмені рибин, що спливали голічерева, тисячokrat жахливіше, ніж уцент пошматований вибухом автобус із жінками та дітьми в якійсь далекій країні.

Та не будьмо лицемірами: я сповна насолоджувався рибковим скандалом. Ну не міг же я вдавати, що це мене печальить. Цей трафунок, що зненацька порушив спокій усіх пожилців, можна назвати видатним. Планую згодом повернутися до Відпочинкової кімнати, щоби отримати порцію соковитих рибкових теревенів.

Минула зима. На землі ні сніжиночки, але вчора я бачив першого старого шкарбана, котрий виповз надвір, натягнувши поверх черевиків вовняні шкарпетки, щоби ногам не було ковзко.

ВІВТОРОК, 15 СІЧНЯ

А ось і він — перший цьогорічний снігопад. А це означає, що ніхто не ризикне вийти назовні, і, крім того, всі запасатимуться провізією. У маленькій крамничці внизу вам не вдасться купити ні печива, ні плитки шоколаду. Війна, ви ж знаєте.

Нинішній молоді пощастило, що ми єдині, хто пережив війну, а отже, їм не доведеться більше слухати заявлені байки про суп із тюльпанових цибулин чи про те, як заради пучка моркви люди волоклися по сім годин.

Отже, разом — сім мертвих рибок.

Учора викликали поліцію. Двоє молодих констеблів зеленого поняття не мали, як розслідувати цю справу. Жодними видатними талантами, як то показують по телевізору, вони не вражали. Спершу ця пара оглянула кожний куточок акваріума, включно із тріщиною. Так, наче мріяли знайти хоч однеєчку рибку, придатну для воскресіння.

— Еге ж, вони всі поздыхали, — сказав один.

— Це, мабуть, тістечко з ними таке зробило, — зауважив другий.

Стельваген наказала залишити мертвих рибок в акваріумі, позаяк вони мали слугувати речовим доказом. Хтозна, може, вона очікувала прибуття криміналіста-патологоанатома.

Хай там як, а схоже, що поліціанти жадали якомога швидше вшитися звідти, але вшитися якось пристойно. Директорка наполягала на щонайретьнішому розслідуванні, одначе молодший поліціант сказав їй, що для цього знадобиться заява про порушення кримінальної справи.

Чи може вона подати її просто зараз? Ні, їй доведеться домовитися про зустріч у відділку, або особисто, або на веб-сайті.

Гаразд, але що ж вони збираються робити зі здохлими рибками? Констебль запропонував смітник. «Але щоби вони там не затримувалися надовго. Зрештою, їх можна змити в унітаз». Потім панове крутнулися на підборах і покинули будівлю. «Гарного вечора, мадам». Пані Стельваген була приголомшена. «Обурливо! Це просто обурливо! І це ваша подяка платникам податків?»

Нема нічого приємнішого від споглядання безпорадного жіночого шаленства. Вочевидь, її влада не поширювалася за межі чотирьох стін цієї установи.

СЕРЕДА, 16 СІЧНЯ

Приходив Еферт. Аби не навідуватись у Відпочинкову кімнату, ми пішли трохи почовгати по снігу: п'ять хвилин човгання, п'ять — відпочинку. Аж нараз зіткнулися із вимушеним вибором: ролятор¹, мобільний скутер чи мікроавтомобіль «Santa LX»². Такі спокусливі варіанти!

Тиждень тому перед середньою школою, що за рогом, вигулькнув хлопчина шістнадцяти чи сімнадцяти років на томатно-червоному «Santa», який, мабуть, «позичив» у свого діда. Він скористався маленьким авто, щоби перевозити рюкзаки найвродливіших дівчат, у той час як самі ці дівчата їхали поруч на велосипедах. Я ніколи не бачив юнаків, які б задля розваги роз'їжджали на мобільному скутері чи штовхали ходунки. Саме тому я віддавав перевагу комфортному «Santa», навіть якщо мене зачислять до всіх інших нікудишніх водіїв за кермом однієї із цих бляшанок з-під печива.

Одного разу цей «Santa» на повному ходу влетів у кондитерську, а зупинив його лише водоспад із лакричних цукерок та сортового пісочного печива, і ще, можливо, страхітливі личка двох огрядних панянок, що трохи сплющились об лобове скло. Виявилось, що їхня шавка застрягла під гальмівною педаллю. Правда краща за вигадку.

Тут темою чи не кожної розмови ставав сніг або вся ота акваріумна дурня. Старі пліткарі продовжували вигадувати найнеймовірніші теорії змови, а дех-

¹ Ролятор — один із різновидів пристосувань для полегшення самостійного пішого пересування. Три- або чотириколісний візок, обладнаний ручками для опертя, ручними гальмами-фіксаторами, а часто й додатковими аксесуарами, як-от сидіння, багажний кошик чи сумка, тримач для милиць.

² «Santa LX» — двомісний мікроавтомобіль, створений у Нідерландах спеціально для водіїв з обмеженими фізичними можливостями.

то не соромився робити й необґрунтовані обвинувачення, от наприклад: приблизно у час рибковбивства у коридорі, де розташований акваріум, двоє пожителів бачили пані Алтє...

Те, що в тому коридорі розташована її кімната і що, перебуваючи на три поверхи вище, вона навряд чи змогла би залізти крізь вікно, ніхто навіть до уваги не брав. Бідолашна Алтє, боязлива сіренька мишка, яка не важить навіть 40 кілограмів і не сміє глянути вам у вічі, яка ніколи не скривдила ані мухи, ані рибки!

Після візиту поліціантів директорка збрала всіх пожителів, «аби трохи вгамувати пристрасті». Вона проінформувала, що кожна кімнату на другому поверсі обшукають «для проформи». Так наче кімната злочинця мала бути всяяна тістечковими крихтами. Ніхто не посмів запитати, чи керівництво має право оглядати кімнати. І я теж — забракло мужності.

Проте за кавою звучало чимало промовлених пошепки непрямих натяків на те, що кімнати на інших поверхах так само можуть обшукати. Супроводжувалися ці натяки запальними кивками: «О, так!»

ЧЕТВЕР, 17 СІЧНЯ

Перечитав початок свого щоденника. Можливо, трохи похмуро. Запевняю вас, що тут є й порядні люди!

Мій друг Еферт, звісно ж. Він живе окремо, якраз за рогом, у помешканні готельного типу зі своїм собакою — старим, приятним, дуже розумним, лінивим вихованцем на ймення Могаммед. Щоразу, коли в Еферта загострюється подагра, саме я вигулюю його пса. З вигулом не виникає значних труднощів, і це враховуючи мій обмежений простір, адже в Мо

він ще обмеженіший. Одна петля навколо будівлі — оце й усе. З десяток підмочених стовбурів і раз на день купка екскрементів на траві, яку мені доводилося прибирати у маленький пластиковий пакетик, бо ж за мною стежили з десятка вікон. Якби я залишив лайно там, де воно було, то зчинилася би бійка за те, хто перший поскаржиться на мене.

Ще є Едвард. Небагатослівний чолов'яга. Його важко зрозуміти через параліч, але він дуже ретельно підбирає майже нерозбірливі слова. Але щоби він не промимрив — ви це знаєте, — кількаразове повторення «Перепрошую?» буде того варте. Те, що Едвард заощаджував у словах, він витрачав на розважливе спостереження.

Грїтьє — справжня любка, приязна і співчутлива, без улесливості.

Греме, наразі останній з цієї групи, видається беззахисним та самозаглибленим, проте завжди чеше щиру правду, нікого не ображаючи при цьому.

Із цими людьми я не проти посидіти за чашечкою чаю. А це й справді більшою чи меншою мірою береться до уваги, коли забагнеться чогось такого простого, як-от посидіти із кимось по-компанійськи. Ми всі мали свої закріплені місця: за обіднім столом, у грі в бінго, на заняттях «Рухайся під музику», у кімнаті для медитацій. Якщо хочете, щоби вас зненавиділи, лишень спробуйте сісти на чийсь місце й не зрушити, коли хтось з-поміж цих здитинілих трясихвостів підійде до вас і закопилить губки: «Це я тут сиджу». («Ну, якби я ризикнув таке сказати, ви би, певно, завмерли на якусь мить. Простісінько перед моїм носом»). Це якщо вас не попередили, коли ви ще тільки-но вмощувалися на вільний стілець: «Тут сидить така-то пані!» Після цього всі завжди перепрошують та підводяться. Хоча, щиро кажучи, варто

було би не поступатися місцем, а просто промовити, вказавши на вільні місця: «Сьогодні вона посидить он там, а якщо ні, то нехай котиться під три чорти».

П'ЯТНИЦЯ, 18 СІЧНЯ

Упродовж останніх трьох днів дирекція ввела обмежувальні заходи щодо прогулянок. Та й зрештою, кому схочеться ризикувати зламати собі стегно? Але подібне нововведення аж ніяк не покращило загального настрою. Ні, пожильці не були схильні більше часу прогулюватися, коли ще не було слизько, одначе більшість неквапливо проходилися до торговельного центру, поштової скриньки чи парку. Просто що суворіша заборона, то сильніше кортить. Нині старі пліткарі сидять біля вікон, витріщаються на сніг, який найближчим часом не розтане, і скаржаться на місцеву раду, яка розчищає дороги, однак тротуари та велосипедні доріжки залишає вкритими коричневим брудом. І вони таки мають рацію.

Працівники розчистили східці перед входом, аби ми могли безперешкодно пройти від дверей до автобусної зупинки. Проте болісна невизначеність щодо того, що ж очікує на іншому кінці, коли ти зійдеш з мікроавтобуса, змушувала більшість пожильців не ризикувати. Страх — порадник у всіх життєвих ситуаціях.

Рибна буря в чайній чашці якось сама собою втихомирилася. Це була лише справа часу, коли людську увагу відволіче щось інше. Аж ось і воно — оце «щось інше»: крім снігу, почали ширитися чутки про те, що міська рада хоче встановити тариф на паркування. Старі непокоїлися, що якщо доведеться згодувати

лічильнику зайвий євро, їхні діти приїжджатимуть рідше. Якби мої діти відкладали відвідини лише через один клятий зайвий євро, то хай би в такому разі взагалі мене не провідували. Коли я насмілився (напрочуд делікатно) висловити за кавою свою думку з приводу цього питання, вони відповіли, що мені легко говорити, бо, бачте, в мене ж нема дітей, та й відвідувачів ніколи не було.

У цьому є частка правди. Майже кожне ім'я в моїй адресній книзі викреслене. Двох уже могло не бути серед живих. Інші мене не пам'ятали. Лишилися тільки Еферт та Анья. Греме, Едварда та Грітьє в тій книзі не було. Не надто вражаючий перелік друзів, чи не так? Хоча загалом вибір є у кожного: або померти молодим, або ж побувати на безлічі похоронів. Нині я маю сходити ще максимум на п'ять, якщо не брати до уваги ті, куди піду лише із ввічливості.

СУБОТА, 19 СІЧНЯ

П'ятниця — день «Фітнесу для гарного самопочуття». Це коли ти маєш щастя спостерігати, як старі шкапи в найхимерніших «гімнастичних» костюмах квапляться коридорами до «спортивної зали». У жінок ні стиду, ні бриду, а тому переді мною постає сльозогінне видовище: рожеві лосини, що яро стискають як не маслакуваті коліна, то одутлі желеподібні клуби; приталені футболки, які безжально дочавлюють те, що колись називалося персами. Тілесний декаданс тут у тренді, тому всі принади демонструються славно-явно. У моєму віці такі демонстрації не надто сприяють гарному самопочуттю.

Місце зустрічі — рідко використовувана конференц-зала, де столи відсунуті вбік, а стільці розставле-

ні колом. Зазвичай виконувати вправи потрібно сидячи, аби не засмучувати прикутих до інвалідних візків. Трохи помахів руками та ногами у ритмі якоїсь життєрадісної музики. Ну і стогони. І гучні лементи про недуги, що не дають виконати певні рухи. «Я не можу зробити цього з колостоною»¹.

Потім час для гри з перекиданням м'яча. Зізнаюся, м'яч не надто в цій грі і задіяний. Більшість вправ отримують вокальні хорди, коли учасники нагороджують схвальними відгуками найпростіші порухи, так, наче то справдешній подвиг. Так, бува, матері аплодують малюку, котрий із двадцятої спроби таки зумів упіймати м'яча: «Так! Ти зробив це! Ну що за розумник!»

Усі ми ще ті спортсмени, тому краще помовчимо.

Так-от, учора я ходив на заняття «Фітнесу для кращого самопочуття». То був мій перший візит. І останній. По закінченню тренерка «Називайте мене Тіна» наполягала, що мені точно варто прийти наступного тижня. На що я відразу ж їй відказав, що одного разу з мене задосить.

— О, і чому ж? — підозріливо запитала вона.

— Бо між такого букета вродливих жіночок я не можу належним чином зосередитися на вправах. Напружуюся, — випалив я, не подумавши.

А сказавши це, я відчув, що червонію. Значно більше, ніж під час заняття фітнесом.

Ти дивись, я навіть починаю висловлювати те, що думаю, ну чи десь так! Прямою семимильними кроками. Можливо, завдяки цьому щоденнику.

Тіна розгубилася. Сарказм був зрозумілий, але я не розвинув його, щоб їй не довелося доводити супротив-

¹ Колостомія — хірургічне втручання, під час якого ділянку лободової кишки виводять назовні через отвір на стінці живота і формують колостому — отвір для відходів калу, слизу та газів.

не, принаймні не перед усіма тими нафарбованими хвойдами, які завмерли, наче вкопані. Більшість із них все ще вважали себе «доволі привабливими». Процес самоаналізу з віком поступово деградує. Щось на кшталт того, як у дітей він поглиблюється з кожним роком.

НЕДІЛЯ, 20 СІЧНЯ

Ми, пенсіонери, точно не потрапимо під удар економічної кризи. Згідно із прогнозами знаного дослідницького інституту, кожний пенсіонер, котрий живе за рахунок державної пенсії, щомісяця поточного року отримуватиме на два (два!) євро більше. Тож переполох, що його влаштував Хенк Кроль та його партія «50 Плюс», виявився марним. Більшість мешканців проголосували за нього на минулорічних виборах.

Люди з великими пенсіями, а також ті, хто вийшов на пенсію достроково, отримують трохи менше, однак вони й починали з більшого. У будь-якому разі тут не було таких.

Ощадливість тутешніх пожильців просто вражає. Навіть ті, хто живе на державну пенсію, щось та відкладають, хоча одному лише Господу Богу відомо, задля чого.

Минулого року кілька пожильців іншого притулку для німеччин зірвали в лотереї джекпот. Проте нервове напруження, пов'язане з усією цією мільйонною веремією, не додало їм щастя навіть на цент, а радше навпаки.

Я ж схилиюся до того, що коли піду до праотців, то буду по вуха в боргах.

За допомогою календаря Діви Марії, виграного в бінго у грудні, я вирахував, що від найкоротшого дня,

21 грудня, до сьогодні, тобто місяць опісля, сонце зішло лише на 11 хвилин раніше, а зайшло на 37 хвилин пізніше. Цікаво, хіба ні?

Бачте, справа в тому, що останнім часом мене трохи мучити закрепи, а календар Діви Марії висить у вбиральні. Там є уривки з Біблії, а ще рецепти, цитати й анекдоти. Завтра, 21 січня, — день Святої Агнеси¹, непорочної мучениці. Померла в 304 році. Ця інформація для того, щоб ви тепер жили з нею.

У газетах знову здійняли галас з приводу психічнохворого хлопчика, котрого знайшли у притулку прикутим до стіни. Причини не пояснювалися. Певно, він був схильний до насильства. Люди в тутешньому відділенні для недоумкуватих, які заледве можуть підвестися, а про те, щоби завдати комусь удару кулаком, краще промовчу, теж лежать зв'язані, немовби циркові артисти, які забули вивільнитися з пут. Приходьте й погляньте самі, любі папараці.

ПОНЕДІЛОК, 21 СІЧНЯ

Сьогодні моїй дочці виповнилося би п'ятдесят шість. Я намагаюся уявити, якою вона була би сьогодні. Не вдається прозирнути далі отої чотирирічної, промоклої наскрізь дівчинки, обм'яклої на руках у сусіда. Наче зараз бачу, як вони наближаються — і тим кільком секундам нема ні початку, ні кінця.

Ні через п'ятнадцять, ні через двадцять років не минало й дня, щоби я не подумав про свою дівчинку.

¹ Свята Агнеса — одна з найвідоміших римських святих, шанована як католицькою, так і православною церквами.

Надвір ніхто не виходить — хуртовина!

Ще трохи мороку й пільми: в Еферта — діабет.

Насправді, він у нього вже якийсь час. Еферт не дуже ретельно дотримується вказівок лікаря, тому його помічниця зважилася втрутитися.

— Без сумніву, пане Дейкере, якщо ви налягатимете на спиртне, *а ще* на споживання шкідливої їжі *та* паління, я не зможу вам суттєво допомогти.

— Любонько, так то ж єдине задоволення, що лишилося мені в житті.

— Я не ваша любонька.

— Як і не мій лікар, Пані Помічнице.

І все ж таки Еферт трохи занепокоївся. Він частенько навідувався у місцевий паб, де приятелював із власником-товстуном, який теж хворів на діабет. Чоловік випивав двадцять п'ять пінт за «звичайний» вечір.

А потім ще кілька порцій віскі вдома.

Однієї гарної днини в нього на нозі почорнів великий палець. Палець ампутували. А вслід за ним — інші пальці. Потім — ступню, а далі — ще й ногу по коліно. У лікарні відпилювали все, що почорніло. Він став там завсідником. То був дуже приязний чолові'яга, котрий просто не міг кинути пити чи палити. Через якийсь час він все одно чимчикував до бару на штучній нозі, але потім, пересівши в інвалідний візок, більше не міг дістатися пабу. За два місяці він помер.

Для Еферта нічний кошмаром була думка про те, що в нього почнуть чорніти кінцівки й він здасться на милість лікарів і медсестер.

Завтра я знову напишу про щось радісне.

Літературно-художнє видання

ГРУН Хендрік
Таємний щоденник Хендріка Груна
віком 83 1/4 роки

Керівник проекту *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Б. Б. Щавурський*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *Н. О. Шпанюк*

Підписано до друку 15.09.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Baltica». Ум. друк. арк. 20,16.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61012, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Грун Х.

Г90 Таємний щоденник Хендріка Груна віком 83 1/4 роки /
Хендрік Грун ; пер. з англ. Г. Литвиненко. — Харків :
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. —
384 с.

ISBN 978-617-12-3958-6

ISBN 978-0-718-18300-4 (англ.)

Коли тобі вісімдесят три, а за плечима ні кола, ні двора і ти доживаш віку в державному притулку, то здається, що твоєму життю (чи точніше — існуванню) настав край. Але Хендрік Грун вважає інакше. Одного дня він вирішив явити світові і себе, і свій напрочуд щасливий «притулковий» побут, задля цієї мети розпочавши вести щоденник.

І цей неупереджений опис старечого життя таким, яким воно є — з усіма його вставними щелепами та підгузками, маразмами та болями, — цей сміх крізь сльози переконує нас, що ніколи нічого не втрачено, що все тільки починається. Зрештою, як на схилку літ почалося все і для Хендріка.

УДК 821.112.5